

L'art de llegir a la xarxa

Nous espais de lectura a la xarxa

Internet i la digitalització del món estan canviant la manera com llegim. La xarxa és el lloc on llegim, on triem i on compartim una bona part de les nostres lectures, i és també una crossa en la qual ens recolzem en llegir. La utopia enlluernadora de tenir accés a tota hora i a tot arreu a tots els llibres del món gairebé s'ha complert, però aquesta llum té una ombra distòpica, que requerirà als lectors unes noves habilitats per desenvolupar-se en l'antic però renovat art de la lectura.

Text > **BLAI GASULL**, bibliotecari

Diu sant Agustí a les seves *Confessions* parlant de sant Ambròs: «Quan llegia, els seus ulls resseguien les planes i la seva ment en penetrava el sentit, però la seva veu i la seva llengua reposaven». A *Del culto a los libros*, Jorge Luis Borges recupera aquest fragment del llibre d'Agustí

d'Hipona per assenyalar el moment just en què neix «l'art de llegir en veu baixa», un art que «conduciria, cumplidos muchos años, al concepto del libro como fin, no como instrumento de un fin». Certament, sant Ambròs va ser un avançat al seu temps i no va ser fins deu segles més endavant que la lectura en veu baixa es va anar fent

comuna, gràcies al naixement de la impremta i a l'alfabetització d'una part àmplia de la humanitat, a partir del segle xv. Ens falta la perspectiva i la perspiciàcia de Borges per identificar quina mena d'art de llegir ha nascut i a on, i a què ens conduirà, però tenim la intuïció que Internet i la digitalització del món estan regirant les mane-

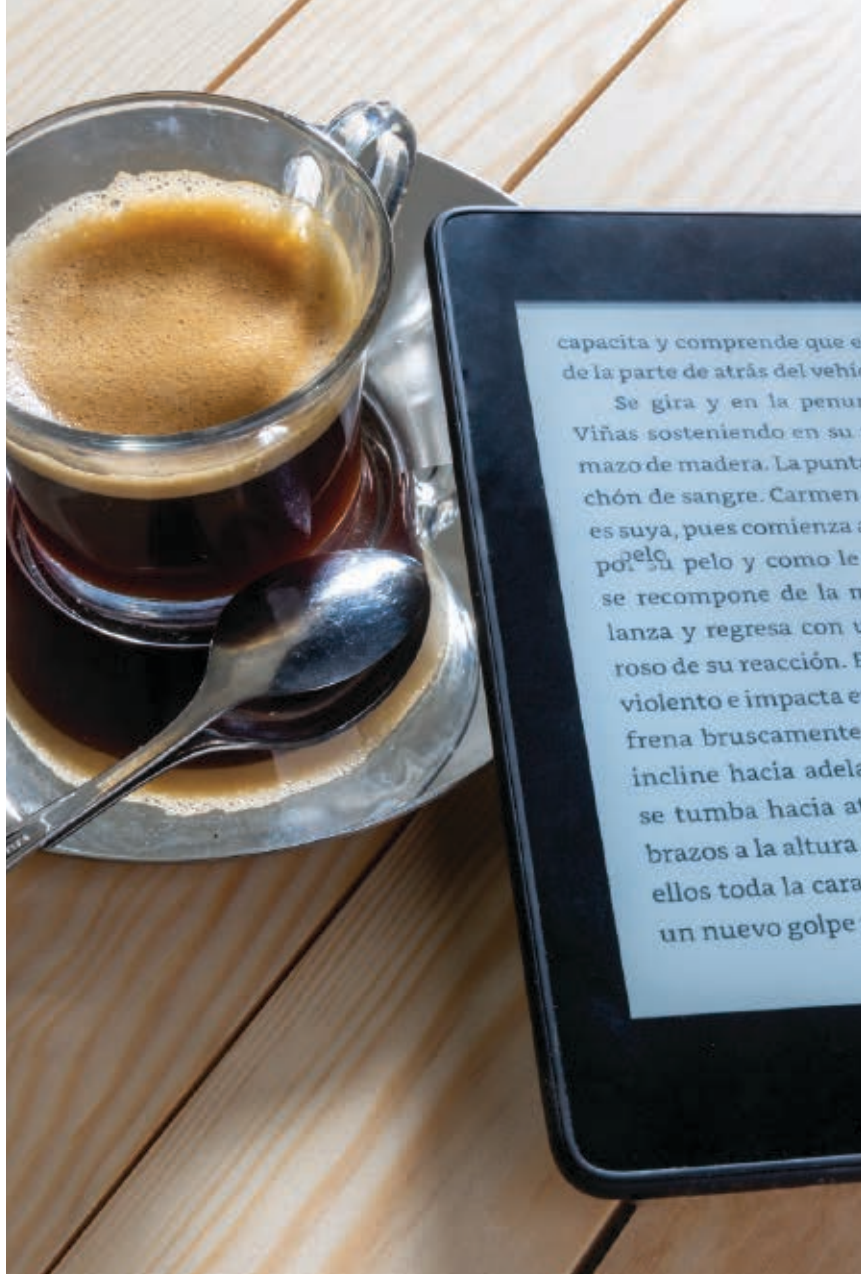
>> *Tot i les pantalles, el llibre és un invent tan immillorable com la cullera, segons Umberto Eco.* (Foto: JORDI RIBOT)

No només disposem de la ment per penetrar en el sentit del text; també disposem, per dir-ho ràpidament, de Google

res com llegim. Un exemple d'això és que a *La plaga blanca*, un assaig que ha publicat recentment Ada Klein Fortuny, es pot llegir: «És ella qui surt en una foto banyant-se a la banyera de Hitler en acabar la guerra. Busqueu, busqueu les fotos». A partir d'aquest fragment podem inferir una obvietat, una cosa que ens distancia de sant Ambròs i dels lectors que ens han precedit, i és que ara llegim habitualment al costat d'un ordinador o d'un telèfon mòbil connectat a la xarxa (si no és que llegim directament al mòbil) i ja no només disposem de la nostra ment per penetrar en el sentit del text, sinó que també disposem, per dir-ho ràpidament, de Google.

Irene Vallejo escriu a *L'infinit dins d'un jonc* que al segle XXII és més probable que hi hagi llibres que no pas WhatsApp i tauletes, ja que el llibre, citant Umberto Eco, és un invent com la cullera, el martell, la roda o les tisores: un invent difícilment millorable. I sí, el llibre durarà, però la digitalització ha incorporat una colla de dispositius nous en els quals podem llegir. Els ordinadors, els telèfons, els lectors de llibres electrònics o les tauletes fan que quan algun tecnòfob s'alarma de la caiguda de la lectura de llibres, sempre tingui al costat un tecnòfil que celebra que mai no s'havia llegit tant com ara, que només ha canviat el suport, que ja no és el paper, que ara és la pantalla. Però la pantalla no és només un suport per a la paraula escrita, com van ser-ho el paper o el pergami. Interactivitat, hipertext, realitat augmentada... són alguns dels conceptes que orbiten al voltant de les noves possibilitats que les pantalles ens ofereixen a l'hora de

>> Amb els anys, hem naturalitzat tenir accés a qualsevol llibre digital. (Foto: JOAN CASTRO)

Quan algun tecnòfob s'alarma de la caiguda de la lectura de llibres, sempre té al costat un tecnòfil que celebra que mai no s'havia llegit tant com ara

llegir. Però, fet i fet (i reduint-ho), tots es refereixen als efectes que produeix llegir amb l'assistència d'uns ginys que ens connecten a la xarxa, o sigui, a gran part del coneixement humà.

No està de més recordar que una de les Big Tech, una de les empreses tecnològiques més riques i influents del món, les que configuren el món que vindrà, va néixer com una llibreria. Amazon va començar l'any 1994 com una llibreria en línia. A l'inici, només venia llibres en paper i ens els posava a l'abast en qüestió de dies o de setmanes. Però amb els anys hem naturalit-

zat això de tenir accés a gairebé qualsevol llibre en segons i en digital. La nomofòbia (la por de no tenir el mòbil a l'abast) també té a veure amb això: com no ens hem de sentir desemparats sense accés a la xarxa si la uti-

litzem com a crossa per a tot? Que jo recordi, Amazon també és la primera plataforma en què els algorismes ens van fer de prescriptors. Acompanyant les cerques que hi fèiem, els d'Amazon van començar molt d'hora a proposar-nos llibres relacionats i, d'aquesta manera, va ser un dels primers llocs a la xarxa que van començar a condicionar els nostres itineraris lectors. Passats els anys, es fa difícil comptar a quants llibres no hem arribat a través d'Internet, per les recomanacions de les màquines o a través de pàgines especialitzades, d'entrades de blogs, de

>> El format en paper i el format digital seran complementaris durant molts anys. (Foto: JOAN CASTRO)

Es fa difícil comptar a quants llibres no hem arribat a través d'Internet, per les recomanacions de les màquines, o a través de pàgines especialitzades, d'entrades de blogs, de piulades a les xarxes socials o de podcasts

piulades a les xarxes socials, a través de podcasts o del que sigui. Que l'any 2013 Amazon comprés Goodreads, que és la xarxa social centrada exclusivament en els llibres que té més milions d'usuaris, és una mostra més de com la mineria de dades té i anirà tenint un paper central en les coses que se'ns proposaran de llegir. Els nostres hàbits i gustos lectors són perfecta-

s'ha convertit en el principal mediador entre lectors i lectures. Però no només ens fa la mediació. No només prescriu i assisteix. La xarxa també té un rol a l'hora de compartir la nostra experiència lectora. Ja sabem que falta alguna cosa a les nostres experiències culinàries, paisatgístiques o turístiques, si no compartim fotografies dels plats que hem cuinat, de les postes de sol

ment rastrejables amb les dades massives (*big data*) i interessin prou a Amazon, encara que la part dels llibres representi avui una porció ja molt minsa del seu negoci.

Els professionals de la promoció lectora parlem sovint de la figura del mediador. O sigui, d'aquella persona que guia, orienta i ajuda els lectors, sobretot els primers lectors. No cal dir que la xarxa, en el sentit més ampli,

que hem vist o dels peus que han trepitjat la sorra d'una determinada platja. També, és clar, els llibres que ens comprem, els que estem llegint i que hem llegit han d'acabar a la xarxa, en forma de tuit, de publicació a Instagram o de missatge de WhatsApp. Si compartir tot el que fem a les xarxes socials, també les lectures, és un signe dels temps, la puixança dels clubs de lectura, una de les formes més característiques de lectura compartida, no ens ha d'estranyar. Impulsats, a casa nostra, sobretot per les biblioteques públiques a començaments del segle XXI, avui en dia trobem clubs de lectura a museus, a escoles (d'alumnes però també d'AMPA), a associacions de veïns, a llibreries. Aquests clubs de lectura, majoritàriament presencials abans de la COVID-19, amb la pandèmia han trobat la possibilitat de traslladar-se a la xarxa a través de les videoconferències. I tot i que és clar que tornaran els clubs de lectura presencials (perquè com la cullera, la roda o el llibre, el contacte

humà és un invent difícilment millo-
rable), un cop les videoconferències
s'han fet corrents, les trobades virtuals
han de consolidar-se perquè salven al-
gunes de les mancances de les trobades
presencials: superant la distància geo-
gràfica, propicien que els lectors s'ajun-
tin per interessos. La cinquantena de
lectors devots de la novel·la negra tur-
ca difícilment coincidiran en un bar-
ri, en una ciutat o en una comarca.
La xarxa, en canvi, els pot ajuntar.

**Si compartir tot el que fem
—també les lectures— a les
xarxes socials és un signe
dels temps, la puixança dels
clubs de lectura, una de les
formes més característiques
de lectura compartida, no ens
ha d'estranyar**

En aquest sentit, Tellfy és una apli-
cació catalana que ha trobat un nínxol
aportant solucions per a la comunica-
ció digital entre comunitats. Tots tenim
l'experiència de com poden ser de
caòtics els grups de missatgeria, i Tellfy
permet moderar i ordenar les conver-
ses i, a la vegada, exposar al mínim
les dades personals dels interessats.
Durant la pandèmia, l'empresa va tan-
car una aliança amb les biblioteques
públiques catalanes perquè l'aplica-
ció facilita algunes so-
lucions a les dificultats
de comunicació amb els
usuaris que la COVID-19
provoca, però també
s'entreveu útil per en-
carar serveis futurs. La
Biblioteca Carles Rahola
de Girona, que va ser de
les primeres a implantar
Tellfy, ha vehiculat els
clubs i les activitats per a
adults a través d'aquesta
aplicació, i tot i que està
clar que en el futur post-

pandèmic tornaran les activitats pre-
sencials, les virtuals són una oportu-
nitat que no desaproveitaran per captar
públics més específics.

I si la manera com llegim canvia,
també canvia la manera com escri-
vim. La xarxa afecta el com i afecta
el què. Si el cinema ens ha dotat d'un
repositori d'imatges compartides que
han estalviat els escriptors de descriu-
re, per exemple, la silueta urbana de
Manhattan perquè només d'esmen-
tar-la tothom se'n pot fer una imatge,
l'escriptura en xarxa també està
modificant què llegim, perquè amb
l'auxili d'Internet ni s'escriu ni es pu-
blica igual. No cal dir que Google és
el gran centre de documentació, però
també trobem a la xarxa processadors
de textos adaptats a novel·listes, com
Scrivener o aplicacions que revisen la
llegibilitat dels nostres escrits. Plata-
formes com Wattpad ajunten autors
(particularment joves) i lectors que es
troben sense intermediaris, perquè,
un cop descomptat el preu de la im-
pressió, l'autopublicació és a un clic.
A Wattpad hi ha nombrosos textos que
van creixent amb les aportacions dels
lectors, novel·les en fascicles en què les
decisions del públic va fent avançar la
trama. Fenòmens com *Cinquanta om-
bres d'en Grey* o *After* van tenir les seves
primeres versions en plataformes com
aquesta. També són habituals ja les
notícies redactades per robots, però
també poemes o tuïts, i la primera no-
vel·la escrita íntegrament amb intel·
ligència artificial és de l'any 2008. Va ser
un experiment acadèmic fet per infor-
màtics russos, però en algun moment
en veurem l'aplicació comercial. La
intel·ligència artificial està prou ma-
dura perquè els robots ens escriguin
els llibres? El que sí que fan ja cada cop
més bé és llegir-nos-els en veu alta. En
català encara els costa una mica, però
en anglès podem convertir qualsevol
text en un audiollibre en segons. Habi-
tuats a la multitasca, que el mòbil ens
llegeixi en veu alta és una cosa que ha
de tenir futur per força. Així haurem
passat d'un bisbe que va començar a
llegir en veu baixa a unes màquines
que ens llegiran en veu alta qualsevol
text que els indiquem. Quan els robots
comencin a llegir en veu baixa pel seu
compte, es tancarà el cercle.

>> *Llegir requereix un entorn de calma.*

(Foto: JORDI RIBOT)

